

Sygn. akt I CSK 898/22

POSTANOWIENIE

Dnia 15 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa L. S.
przeciwko K. S.
o unieważnienie aktu notarialnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 czerwca 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w R.
z dnia 11 lutego 2021 r., sygn. akt V Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w R. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w R. z dnia 1 czerwca 2020 r. oddalającego jego powództwo o ustalenie nieważności zawartej w dniu 22 kwietnia 2003 r. notarialnej umowy o dożywocie (dalej – „Umowa”).

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, skarżący powołał się na przesłanki kasacyjne określone w art. 398⁹ §

1 pkt 1 i 4 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiło zagadnienie prawne dotyczące art. 398³ § 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości,

a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego nie czyni zadość tym wymaganiom. Wbrew nim skarżący stwierdził, że stanowisko Sądu Najwyższego w tej kwestii jest już ugruntowane. Nie przedstawił też pogłębionych rozważań prawnych o charakterze ogólnym i abstrakcyjnym, wskazujących na poważne i istotne kontrowersje oraz rozbieżne oceny prawne wymagające zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy w interesie publicznym zapewnienia jednolitej wykładni i prawidłowego stosowania prawa. Wątpliwość powoda sprowadza w istocie do pytania, jakie zarzuty kasacyjne są dopuszczalne i powinny zostać postawione w skardze kasacyjnej. W związku z tym należy zauważyć, że na gruncie obowiązującego modelu postępowania cywilnego Sąd Najwyższy nie jest sądem trzeciej instancji, nie rozpoznaje sprawy, ale skargę kasacyjną. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a związanie to wyklucza nie tylko prowadzenie postępowania dowodowego, lecz również badanie, czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej oceny dowodów. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem kwestionowania wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2014 r., IV CSK 29/14, niepubl., z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CSK 104/17, OSNC 2018, nr 3, poz. 35 i z dnia 3 kwietnia 2019 r., II CSK 95/18, niepubl.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego dostatecznie wyjaśniono również, w jaki sposób skarżący może skutecznie podważać w skardze kasacyjnej popełnione przez Sąd drugiej instancji uchybienia w odniesieniu do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2019 r., V CSK 508/18, niepubl. i z dnia 14 lutego 2020 r., V CSK 430/19, niepubl. oraz powołane w nim orzecznictwo). Trzeba zatem stwierdzić, że co do zasady treść art. 398³ § 3 k.p.c.

oraz jego ustrojowe uzasadnienie, nie budzą wątpliwości, a powód nie przedstawił wystarczającej argumentacji na poparcie przeciwnych twierdzeń.

Skarżący nie wykazał również drugiej z powołanych przyczyn przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci jej oczywistej zasadności. Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Oczywistego charakteru pozbawione są zarzuty naruszenia art. 378 § 1 (w skardze oznaczony jako art. 278 § 1 k.p.c.) w związku z art. 13 § 1 k.p.c. (sprawa rozpoznawana była w procesie), a mające polegać na nieuwzględnieniu poszczególnych zarzutów apelacyjnych powoda. Rzecz w tym, że nieuwzględnienie zarzutu apelacyjnego nie jest równoznaczne z jego pominięciem ani z przekroczeniem granic apelacji. Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Ustanowiony w powyższym przepisie obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie oznacza konieczności osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2015 r., V CSK 13/15, niepubl., z dnia 13 października 2017 r., I CSK 46/17, niepubl., z dnia 5 października 2018 r., I CSK 608/17, niepubl.,

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2018 r., II CSK 203/17, niepubl., z dnia 12 kwietnia 2019 r., I CSK 368/18, niepubl. i z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 417/18, niepubl.), zaś uzasadnienie sądu odwoławczego nie musi zawierać wszystkich elementów typowych dla uzasadnienia orzeczenia pierwszoinstancyjnego, gdyż wystarczające są te z elementów, które ze względu na treść apelacji i zakres rozpoznania sprawy są niezbędne do przedstawienia motywów wydanego przez ten sąd rozstrzygnięcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2017 r., II CSK 428/16, niepubl.). Przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 29/18, niepubl.).

Analiza treści i motywów zaskarżonego orzeczenia w kontekście wywiedzionej przez powoda apelacji nie przemawia za stwierdzeniem oczywistego naruszenia (w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) przez Sąd Okręgowy wskazanych przepisów, a zatem naruszenia skutkującego wydaniem orzeczenia oczywiście wadliwego, które nie powinno się ostać. Sąd Okręgowy podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji i przyjął je za własne, do czego był uprawniony. Podkreślić wypada, że wbrew twierdzeniom skarżącego w sprawie nie sporządzał opinii biegły B. B., lecz K. W., na co zwrócił uwagę już Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego przez powoda wyroku, a co pomija skarżący w skardze. Biegły nie stwierdził również – jak zarzuca skarżący – że „stanowisko powoda nic nie wnosi do sprawy”, tylko po zleceniu mu przez Sąd Rejonowy sporządzenia opinii uzupełniającej z uwzględnieniem dalszej dokumentacji medycznej przedłożonej do akt podał, że sporządzona przez niego opinia została sporządzona na podstawie tej właśnie dokumentacji w związku z czym nie stanowi ona nowego materiału dowodowego i nie może wpłynąć na zmianę jego opinii z dnia 7 sierpnia 2019 r. O treści stanowiska biegłego pełnomocnik skarżącego został poinformowany na rozprawie w dniu 1 czerwca 2020 r. Wskazywana przez

skarżącego dokumentacja, która miała zostać pominięta przez Sąd Okręgowy, była podstawą wydanej w sprawie przez biegłego opinii, natomiast niewyciągnięcie z niej wniosków odpowiadających skarżącemu nie jest równoznaczne z jej pominięciem. Sąd Okręgowy jednoznacznie ocenił również walory dowodowe sporządzonej w sprawie przez biegłego opinii, w związku z czym brak wyraźnego wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku szczegółowych argumentów, dla których Sąd ten nie podzielił zarzutów apelacyjnych związanych z nieprzeprowadzeniem z urzędu przez Sąd pierwszej instancji dowodu z opinii innego biegłego, czy też zespołu biegłych, jak również oddaleniem wniosku powoda o wezwanie biegłego na rozprawę, nie stanowi dostatecznej podstawy do stwierdzenia oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę kasacyjną można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Lakoniczne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej, ograniczone w zasadzie do odwołania się do postawionych w tej skardze zarzutów, w części niedopuszczalnych, nie dostarcza żadnych argumentów, które pozwalałyby wnioskować Sądowi Najwyższemu, że zarzuty te są oczywiście zasadne.

Sąd Najwyższy nie stwierdził również innych przyczyn przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, które zobligowany jest uwzględniać z urzędu. Nie zachodziła w sprawie zarzucana przez pozwaną w odpowiedzi na skargę kasacyjną powaga rzeczy osądzonej, skoro przedmiotem uprzednio toczącego się pomiędzy stronami postępowania było żądanie rozwiązania umowy dożywocia, zaś przedmiotem niniejszego postępowania było ustalenie jej nieważności.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym należnych pozwanej ustalono stosownie do § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.).